

Bankovní právo

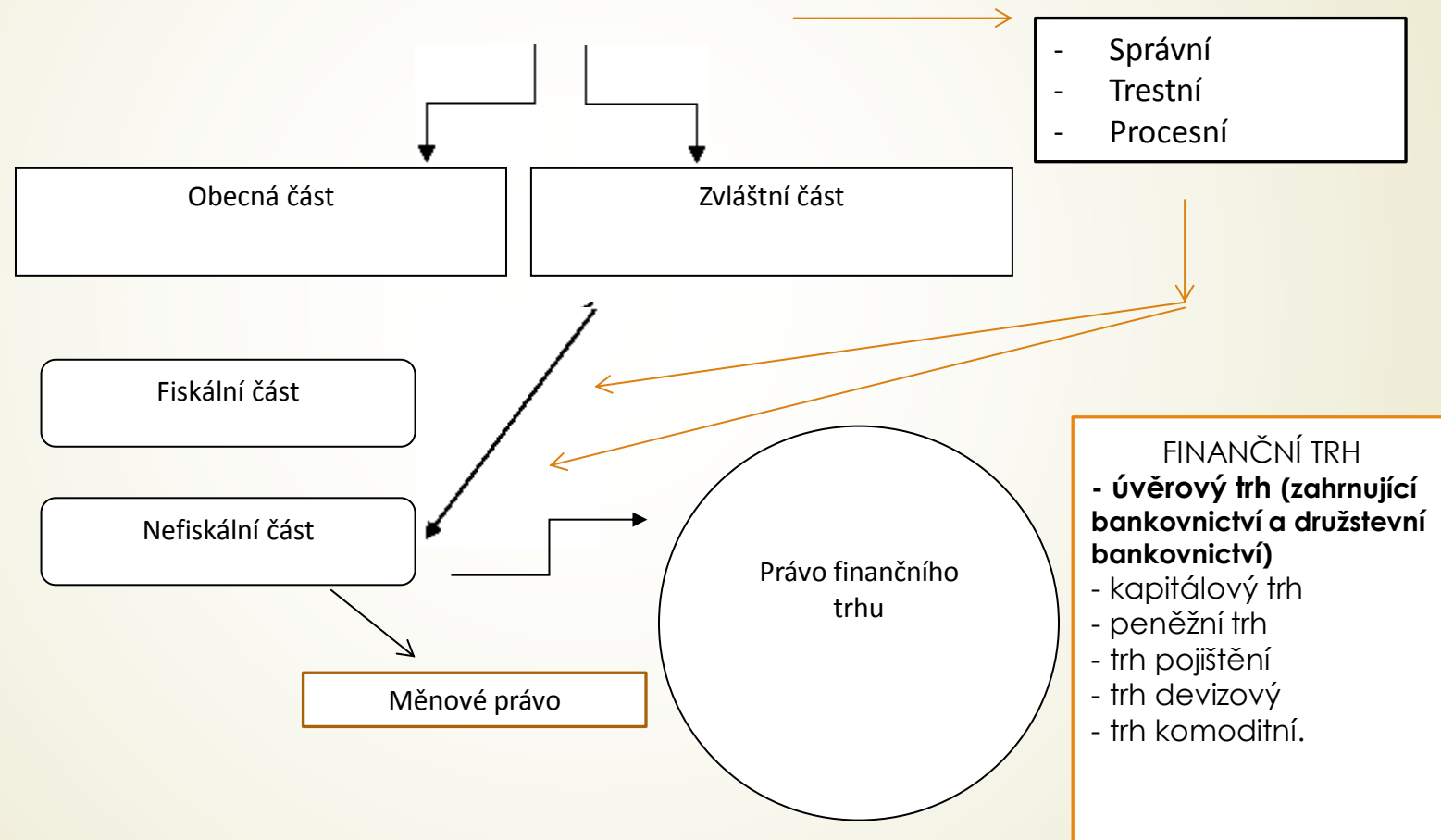
Michal Janovec

Důvody k regulaci

- ▶ Bankovníctví – regulované odvětví
 - ▶ Jeden z hlavních důvodů – málo vlastních zdrojů
 - ▶ Cizí zdroje od drobných klientů
 - ▶ Neadekvátní riziko – bankrot institucí – lavinový efekt – dopad na celou ekonomiku
 - ▶ Cíl regulace – stabilita a bezpečnost sektoru
 - ▶ Dosahována pomocí omezení rizik podstupovaných jednotlivými bankami
-

Postavení Bankovního práva v systému (finančního) práva

Veřejné bankovní právo x Soukromé

- ▶ VBP se nezabývá soukromoprávními vztahy (jako např. úvěrová smlouva, smlouva o zřízení bankovního účtu, atd.)
- ▶ Regulace
- ▶ Dohled

Regulace obchodních bank

- ▶ Základní oblasti regulace:
 - ▶ podmínky pro výkon bankovních služeb
 - ▶ obezřetnostní požadavky
 - ▶ pojištění vkladů
 - ▶ řešení problémů bank

Základní požadavky

- ▶ Zákon o bankách
 - ▶ základní kapitál min. 500 mil. Kč
 - ▶ požadavky na odbornost
 - ▶ licenci uděluje ČNB (bez licence nelze přijímat vklady od veřejnosti)
 - ▶ jednotná licence v EU

Obezřetnostní požadavky

- ▶ Vybrané (základní) požadavky
 - ▶ požadavky kapitálové přiměřenosti
 - ▶ kapitálové rezervy
 - ▶ požadavky na „leverage“ (páku)
 - ▶ požadavky likvidity

Prameny práva

▶ EU

- ▶ Směrnice o kapitálových požadavcích 2013/36/EU (CRD) a nařízení (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích (CRR, společně CRD IV)
- ▶ Směrnice 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu (Payment Services Directive, PSD, zrušena na podzim roku 2015); směrnice (EU) 2015/2366 (PSD 2). Směrnice PSD 2 vstoupila v platnost dne 12. 1. 2016 a ve vnitrostátních právních předpisech musí být provedena do začátku roku 2018.
 - ▶ Směrnici doplňuje nařízení (EU) č. 924/2009 a nařízení (EU) č. 260/2012

Cíle evropské úpravy

- ▶ zavést moderní právní rámec pro úvěrové instituce, který je schopen reagovat na riziko a zohledňuje mezinárodní rámcovou dohodu Basilejského výboru pro bankovní dohled (Basel Committee on Banking Supervision) o kapitálových požadavcích úvěrových institucí (Basilej III)
 - ▶ zlepšení kapitálového základu, standardů likvidity, proticyklických opatření, pákového poměru a pokrytí úvěrového rizika protistrany
- ▶ vytváří jednotnou oblast pro platby v eurech (Single European Payment Area, SEPA).

Banka

- ▶ akciová společnost se sídlem v ČR, která **přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry**
- ▶ má k výkonu těchto činností **bankovní licenci** udělenou ČNB
- ▶ § 1 odst. 1 zákona o bankách

Zánik bankovní licence

§ 7a odst. 1 zákona o bankách – **bankovní licence zaniká dnem,**

- ▶ kterým nabývá **právní moci rozhodnutí o odnětí licence,**
 - ▶ ke kterému se **banka zrušuje,** pokud se zrušuje s likvidací,
 - ▶ od kterého **podle rozhodnutí valné hromady dosavadní banka nadále nebude vykonávat činnost,** ke které je třeba licence,
 - ▶ **výmazu banky z obchodního rejstříku,** pokud zaniká bez likvidace,
 - ▶ ke kterému nabylo **právní moci rozhodnutí o zákazu činnosti banky** na území České republiky podle jiného právního předpisu.
- ▶ V souladu s § 7a odst. 3 zákona o bankách **nesmí banka ode dne zániku bankovní licence přijímat vklady a poskytovat úvěry** a provozovat další činnosti, **s výjimkou těch, které jsou nezbytné k vypořádání jejích pohledávek a závazků.** Do doby, než vypořádá své pohledávky a závazky, **se považuje za banku podle zákona o bankách.**
- ▶ Zánik bankovní licence **nemá za následek zrušení a zánik subjektu**

Odnětí bankovní licence

- ▶ **Sankční** – § 34 zákona o bankách
 - ▶ ČNB odejme bankovní licenci:
 - ▶ přetrvávání závažných nedostatků v činnosti banky
 - ▶ úpadek banky (x § 6 odst. 2 písm. a) insolvenčního zákona)
 - ▶ výše kapitálu banky
 - ▶ ČNB může odejmout bankovní licenci:
 - ▶ banka do 12 měsíců ode dne udělení bankovní licence nezačala činnost
 - ▶ po dobu 6 měsíců nepřijímá vklady od veřejnosti nebo neposkytuje úvěry
 - ▶ žadatel v žádosti o bankovní licenci uvedl nepravdivé údaje nebo zamlčel podstatné údaje nezbytné pro posouzení žádosti o udělení bankovní licence
- ▶ **Na vlastní žádost** – neupraveno – podle § 7a odst. 1 písm. d) zákona o bankách zaniká bankovní licence dnem, od kterého podle rozhodnutí valné hromady dosavadní banka nadále nebude vykonávat činnost, ke které je třeba bankovní licence.
- ▶ § 35 odst. 2 zákona o bankách – ode dne PM rozhodnutí o odnětí bankovní licence **nesmí dotčená PO přijímat vklady a poskytovat úvěry** a provozovat další činnosti s výjimkou těch, které jsou nezbytné k **vypořádání jejích pohledávek a závazků**; do ukončení vypořádání **se považuje za banku** podle zákona o bankách

Zrušení a likvidace banky

- ▶ § 36 zákona o bankách
- ▶ § 7a odst. 1 písm. b) zákona o bankách dnem zrušení banky s likvidací zaniká bankovní licence

Likvidátor banky

Jmenování

- **fyzická osoba** (§ 8 odst. 9 ZoB)
- ne osoba, která má nebo měla zvláštní vztah k bance, která je nebo v posledních 5 letech byla auditorem banky nebo se jakýmkoli způsobem na auditu v bance podílela.
- jmenuje a odvolává **soud na návrh ČNB**. O návrhu ČNB soud rozhodne do 24 hodin od podání návrhu

➤ Odměna

- **stanoví ČNB** s přihlédnutím k rozsahu činnosti likvidátora

➤ Hrazení nákladů likvidace a odměny

- primárně **z majetku likvidovaného subjektu**
- v případě, že majetek likvidovaného subjektu nepostačuje, právní předpisy upravují další postup
- k provedení NOZ bylo vydáno **nařízení vlády č. 351/2013 Sb.**, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob → jsou-li odměna a hotové výdaje náležitě likvidátorovi jmenovanému soudem hrazeny **státem**, vyplácí tyto částky soud, který odměnu likvidátora určil
- **Povinnost likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře**

Pojištění vkladů

- ▶ - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů (Deposit Guarantee Scheme Directive)
- ▶ vstoupila v platnost v červnu 2014 a zrušila dříve platnou Směrnici 94/19/ES z roku 1994, která byla v roce 2009 pozměněna v reakci na finanční krizi. Časový limit na transpozici Směrnice DSGS pro členské státy byl 1 rok. Právní oporu pro Směrnici DSGS můžeme najít v článku 114 Smlouvy o fungování EU (Treaty on the Functioning of the European Union „TFEU“), tedy společného základu pro legislativu v oblasti vnitřního trhu

III. Pilíř Bankovní unie

- ▶ Kromě harmonizace prostřednictvím směrnice se nepředpokládá společný systém (celoevropský)
-

Kdo a Co je chráněno

- ▶ Členy systému pojištění vkladů jsou povinně veškeré úvěrové instituce a principem je vyplacení jakéhokoliv předpokládaného druhu vkladů všech klientů – vkladatelů úvěrových institucí, v případě likvidace nebo úpadku úvěrové instituce, kdy již dále nejsou vklady disponibilní.
- ▶ Chráněná výše vkladů je stanovena na 100.000 EUR na jednoho vkladatele (jak fyzickou, tak právnickou osobu) ze systému pojištění, jehož je úvěrová instituce členem.
- ▶ Původně podle Směrnice z roku 1994 byla výše pojištěných vkladů na jednu osobu na úrovni 20.000 EUR zvýšena na 50.000 EUR a následně až na současnou hodnotu
- ▶ Další chráněné vklady jsou penzijní systémy malých a středních podniků, vklady veřejných orgánů s rozpočtem do 500 000 €, vklady převyšující 100 000 € určené na některé účely v oblasti bydlení a v sociální oblasti, což je specifikováno podrobněji níže v tomto příspěvku.

Kdo to financuje

- ▶ prostředky do nich putují od úvěrových institucí ve finanční výši závisující na rizikovém profilu a dalších rozhodných faktorech pro konkrétní instituci. Čím větší rizika úvěrová instituce podstupuje, tím je nutné odvádět do systému více finančních prostředků
-

Jak to funguje

- ▶ Vklady jsou vyplaceny vkladatelům do 20 pracovních dní s možností prodloužení o 10 pracovních dnů, ale do roku 2024 je tato lhůta postupně zkracována až na 7 dní. Původně byla lhůta 3 měsíce s možností prodloužení až o dalších 6 měsíců

Cíle

- ▶ Výše prostředků nashromážděných v systému pojištění každého členského státu by měla dosáhnout do roku 2025 výše 0,8% pojištěných vkladů. Systémy pojištění vkladů podstupují minimálně jednou za tři roky zátěžové testy, aby bylo jejich fungování prověřeno. Dále platí, že systémy pojištění vkladů, při splnění přísných podmínek mohou být také zdrojem rezolučního financování podle druhého pilíře bankovní unie

Výjimky

- ▶ V Norsku je kryto až třikrát více peněžních prostředků
- ▶ Proč?
- ▶ Zajištění ochrany soukromých financí x ochranana bohatých

Situace v ČR

- ▶ Do konce roku 2015 byl v ČR veřejný zajišťovací systém soukromých financí tvořen zejména dvěma institucemi ve dvou oblastech finančního trhu. Jedná se o Fond pojištění vkladů zajišťující bankovní vklady a Garanční fond obchodníků s cennými papíry pro oblast kapitálového trhu.
- ▶ Nově - Garanční systém finančního trhu, který od 1.1.2016 spravuje i národní rezoluční fond (nazývaný Fond pro řešení krize), ve kterém se budou shromažďovat finanční prostředky v souvislosti s řešením krize.

Fond pojištění vkladů

- ▶ Součást Garančního systému
- ▶ samostatná právnická osoba byla zřízena na základě zákona č. 156/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a jejím hlavním účelem je pojištění jednotlivých vkladů - pohledávek vkladatelů (fyzických i právnických osob) u bank, stavebních spořitelen a také vkladů u spořitelních a úvěrových družstvech (od roku 2006).
- ▶ V průběhu roku 2014 odvedly pojištěné instituce příspěvek do Fondu pojištění vkladů v celkové výši 4,3 miliardy Kč, celkový objem finančních rezerv Fondu dosáhl ke konci roku 2014 částky 18 937 mil. Kč

Noviky podle DSGD

- ▶ Směrnice DGSD již dále nevztahuje na žádné veřejné orgány je automatické nepojištění vkladů obcí.
- ▶ Druhou novinkou je naopak pojištění dočasně vysokých vkladů nad 100.000 EUR až na dvojnásobek ve specifikovaných případech při dodržení stanovených podmínek a to výhradně na žádost dané osoby. *
- ▶ Co se obcí týče, tak pojištěny nově mohou být jen „malé“ obce, které nemají vyšší daňové příjmy než 500.000 EUR. (Pojištění vznikne pouze na žádost obce v rámci administrativní procedury, kdy obec požádá finanční instituci)
- ▶ *
- ▶ Jsou pojištěny dočasně vysoké vklady, které dopadají na specifické příjmy jako je prodej soukromého nemovitého majetku sloužícího k bydlení, rozvodové vyrovnání, příjem z pojistného plnění z úrazu, nemoci, invalidity nebo smrti, dědictví, jednorázová důchodová dávka, odstupné ze zaměstnání, náhrada újmy způsobené trestným činem atp. Podmínkou je, aby tato specifická finanční částka nebyla připsána dříve než 3 měsíce před rozhodným dnem – den, kdy ČNB oznámí insolvenční řízení dané finanční instituce (tímto je zajištěna výjimečnost a krátkodobost takto připsané částky).

Bankovní právo ČR – pojištění vkladů

Tabulka č. 1 : Náhrady vyplacené z Fondu pojištění vkladů do 31. prosince 2014

(v mil. Kč)

Pojištěná instituce	Vyplacená náhrada vkladu	Datum zahájení výplaty náhrad
Česká banka, a. s.*	948,61	11. 12. 1995
AB banka, a. s.	0,03	31. 1. 1996
První slezská banka, a. s.	217,48	15. 5. 1996
Podnikatelská banka, a. s.	1 073,54	17. 6. 1996
Realitbanka, a. s.	23,97	24. 7. 1996
Velkomoravská banka, a. s.	1 006,09	29. 7. 1996
Kreditní banka Plzeň, a. s.	580,30	23. 9. 1996
Pragobanka, a. s.**	414,13	1. 12. 1998
Universal banka, a. s.**	2 299,75	17. 5. 1999
Moravia banka, a. s.**	6 394,69	11. 10. 1999
Union banka, a. s.	12 366,79	17. 5. 2003
Plzeňská banka, a. s.	135,70	7. 6. 2003
Vojenská družstevní záložna	68,34	30. 5. 2011
UNIBON, spořitelní a úvěrní družstvo	1 805,86	23. 7. 2012
Úvěrní družstvo PDW, Praha	15,06	11. 3. 2013
Metropolitní spořitelní družstvo	11 984,07	27. 1. 2014
WPB Capital, spořitelní družstvo	2 536,32	14. 10. 2014
CELKEM	41 870,73	

* výplata dodatečných náhrad byla zahájena 8. 6. 1998

** výplata dodatečných náhrad byla zahájena 4. 1. 2002

Zdroj: GSFT

Vznik bankovní unie

- ▶ V červnu 2012 byla přednesena zpráva předsedy Evropské rady Hermana Van Rompuy nazvaná Směrem ke skutečné Hospodářské a měnové unii, k jejímuž dosažení je třeba zaměřit se na tři oblasti (vize). Jednalo se o integrovaný finanční rámec, integrovaný rozpočtový rámec a integrovaný rámec hospodářských politik

Hodnocení ESFS

- ▶ Vytvoření ESFS může být považováno za počáteční krok při tvorbě balíčku „architektury dohledu“ v oblasti finančnictví. To je jeden z několika kroků, jež byly realizovány, jako reakce na finanční krizi. Obecně byla vytvořením orgánů ESFS tendence dohledu nasměřována k dynamičtějšímu centrálnímu pojetí na celoevropské úrovni, avšak reforma dohledu pokračovala v druhém kroku realizací přímého dohledu nad finančním trhem na úrovni
- ▶ Z důvodů právních a politických v tomto prvním kroku tvorby nového dohledu, byly vytvořené dohledové orgány v rámci ESFS nadány právě jen těmi kompetencemi, které umožňují přímou intervenci na činnost finančního trhu až jako zásah poslední instance
- ▶ jedná o první „okleštění“ jisté míry suverenity a výhradních pravomocí dohledových orgánů členských států. Z takto nastaveného nového směru lze následně pokračovat a dohledové pravomoci ve veřejném zájmu ještě více (nikoliv však úplně) centralizovat

Co je Bankovní unie

- ▶ Reforma systému dohledu pokračuje druhým krokem (první krok byl učiněn Larosiérovou zprávou), ve kterém již dochází k formování přímého dohledu realizovaného na evropské úrovni, což je označováno jako Bankovní unie.
- ▶ Bankovní unie je ve své podstatě integrovaný finanční rámec spočívající na třech základních pilířích. Tím prvním je a) *Jednotný mechanismus dohledu – Single Supervisory Mechanism* (dále také jen jako „SSM“), druhým je b) *Jednotný mechanismus řešení problémů – Single Resolution Mechanism* (dále také jen jako „SRM“) a c) *Společný systém ochrany vkladů – Common Deposit Guarantee Schemes* (dále také jen jako „CDGS“), jež vycházejí z několika Evropských směrnic a Nařízení

Schema Bankovní unie

